

Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi

ARKEOLOJİ - RÖLÖVE - RESTORASYON
EPIGRAFI-ANTROPOLOJİ-MÜZİK-TİYATRO
TEOLOJİ - FOLKLOR

Sayı : 13

Yıl : 1995-1996

İstanbul 1996

Sahibi ve Yazı

İşleri Müdürü : Enis KARAKAYA
Teknik Müdür : Tolunay TİMUÇİN
Koordinatör : Haluk KARGI
Haber Sorumlusu : Haluk ÇETİNKAYA

Yayın Kurulu

: Dr. Şebnem AKALIN
Dr. Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU
Dr. Üzlifat ÖZGÜMÜŞ
Yavuz TİRYAKİ (M.A.)

Danışmanlar

: Prof. Dr. Semavi EYİCE
Prof. Dr. Ara ALTUN
Prof. Dr. Selçuk MÜLAYİM
Prof. Dr. M. Baha TANMAN
Doç. Dr. Hüsamettin AKSU

Dizgi-Mizampaj

: Metin KARAKAYA 281 64 31

Film

: CMYK Grafik 212 99 80

İRTİBAT :

Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU
İstanbul Üniversitesi Edebiyat
Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi
Bölümü PTT Fen 34459
Beyazıt / İstanbul

Tel / Fax :

0 212 517 03 88 Tolunay TİMUÇİN

Dergide yayınlanan makalelerin sorumlulukları yazarına aittir. Kaynak gösterilmek kaydı ile yararlanılabilir.

Kapak : Sultan III. Ahmed'in Minyatürü, Levnî, Silsilename, T.S.M. A.3190.

İÇİNDEKİLER

- * Hasan Dede ve Külliyesi
Yavuz TİRYAKİ (M.A.) 2-12
- * İstanbul'da Bir Kilise Harabesi
Khalkoprateia Manastırı Kilisesi
Ahmet SİPAHİOĞLU (M.A.) 13-17
- * Eski Kırım'da Kurşunlu Camii
Nicole KANÇAL-FERRARİ 18-20
- * Çavuşbaşı Ahmed Paşa Sıbyan Mektebi ve
Çeşmesi
Sema DOĞAN 21-24
- * Tuzla Yakınındaki Adaların Bizans Yapıları
Cihat SOYHAN 25-28
- * Yozgat Çevresindeki Dağınk Mimari
Parçalarla İlgili Bir Not
Ahmet AKMAN 29-30
- * Karamanoğlu İshak Bey'in 869 (1464-65)
Tarihli Yayınlanmamış Sikkesi
Betül ÖZDEN 31-32
- * Rembrandt'ın "Ganymedes'in Kaçırılışı"
İkonografisi Margarita RUSSELL
(Çev: Yrd.Doç.Dr.Zühre İNDİRKAŞ) 33-45
- * İstanbul'da Aya Mokios Kilisesi
Dr. Ferudun ÖZGÜMÜŞ 46-49
- * Tarihi Eser Tahribine Bir Örnek Çoban
Çeşmesi
Bekir TOSUN 50
- * Japonya'da Türk Sanatı ve Anadolu Kültürü
Sergisi
Dr. Şebnem AKALIN 51-53
- * Son Buluntular Işığında Antik Philadelphia
Nekropolü
Enis KARAKAYA (M.A.) 54-60
- * Küçükçekmece'de Emîni Çeşmesi'nin
Kitâbesi
Doç. Dr. Hüsamettin AKSU 61-62
- * Habitat II Münasebeti İle Atatürk Kitaplığı ve
Taksim Sanat Galerisi'nde Açılan Sergiler
Deniz ÇALIŞIR 63-67
- * Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi'nin
1-12. Sayılarında Yeralan Yazılar
Enis KARAKAYA (M.A.) 68-78

KÜÇÜKÇEKMECE'DE EMİNİ ÇEŞMESİ'NİN KİTÂBESİ

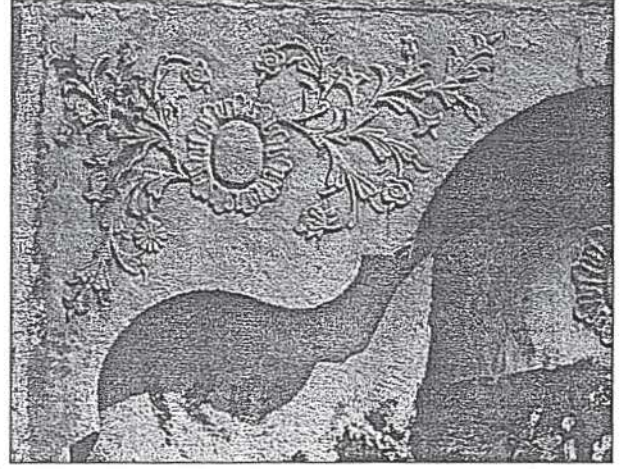
Doç.Dr. Hüsamettin AKSU

Küçükçekmece'de "Emîni" adı ile anılan çeşmenin kitâbesi, metnin uzunluğu ve okunmasındaki zorluk sebeplerinden dolayı günümüze kadar yayınlanmamıştır (1). Ancak Küçükçekmece'de, monografik bir çalışma esnasında adı geçen çeşmenin estampajını alan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Öğrencisi İlknur Aslan Hanım'ın gayretli ve titiz çalışmalarıyla kitâbeyi eksiksiz bir şekilde okuma imkânını bulabildik (2). Abdüsselâm İmâret ve Zâviyesi'nin çevre duvarının dış yüzünde bulunan bu çeşme Mîr Abdüsselâm (3) tarafından tesis edilmiştir. Kitâbesinden anlaşıldığına göre, çeşmenin tamiri 1210/ 1795- 6 senesinde, Abdüsselâm Vakfı'nın mütevellisi olan ve Vâkıf'ın soyundan gelen Seyyid Aziz Bey'in gayretleri ile yapılmıştır. Kitâbenin yirmi birinci kartuşundaki: "Su besu kıldı ta' mirine kıyâm" mısraından bunun tamir kitâbesi olduğu görülmektedir.

Abdüsselâm İmâret ve Zâviyesi'nde bulunan bu çeşme yöre halkı tarafından "Emîni Çeşmesi" olarak anılmaktadır. Bu ismin kitâbenin ikinci kartuşundaki "Pîr" kelimesinin "Emîni" şeklinde okunmasından kaynaklanmış olması muhtemeldir.

Çeşmenin kitâbesi, otuz kartuş içinde, sülüs hatla yazılmıştır. Kartuşlardaki boşluklar hareketler ile bezenmiştir. İlk bakışta iç içe girmiş girift bir manzara oluşturduğundan okunamaz havası arz etmektedir.

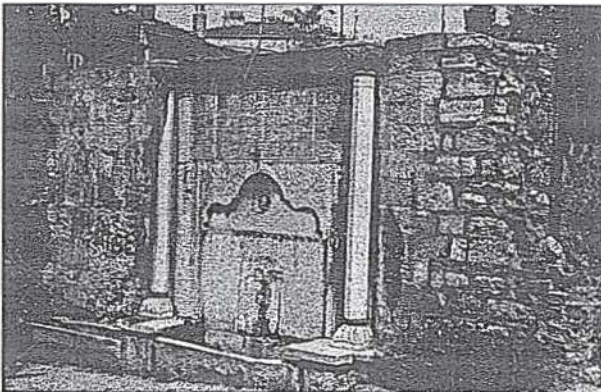
Çeşmenin (S) ve (C) kıvrımlı, Barok profilli bir kemer içinde yer alan ayna taşı sathı silmeler ile sınırlandırılmıştır. Bu kemerin merkezinde oval göbekli iri bir rozet yer almakta, köşe üçgenlerinde Barok üslûbunun sanat zevkini aksettiren zengin desenli bitkisel bezemeli kabartma kompozisyonlar görülmektedir. Bu kompozisyonların da orta kısmını aynı tipte rozetler teşkil eder. İki

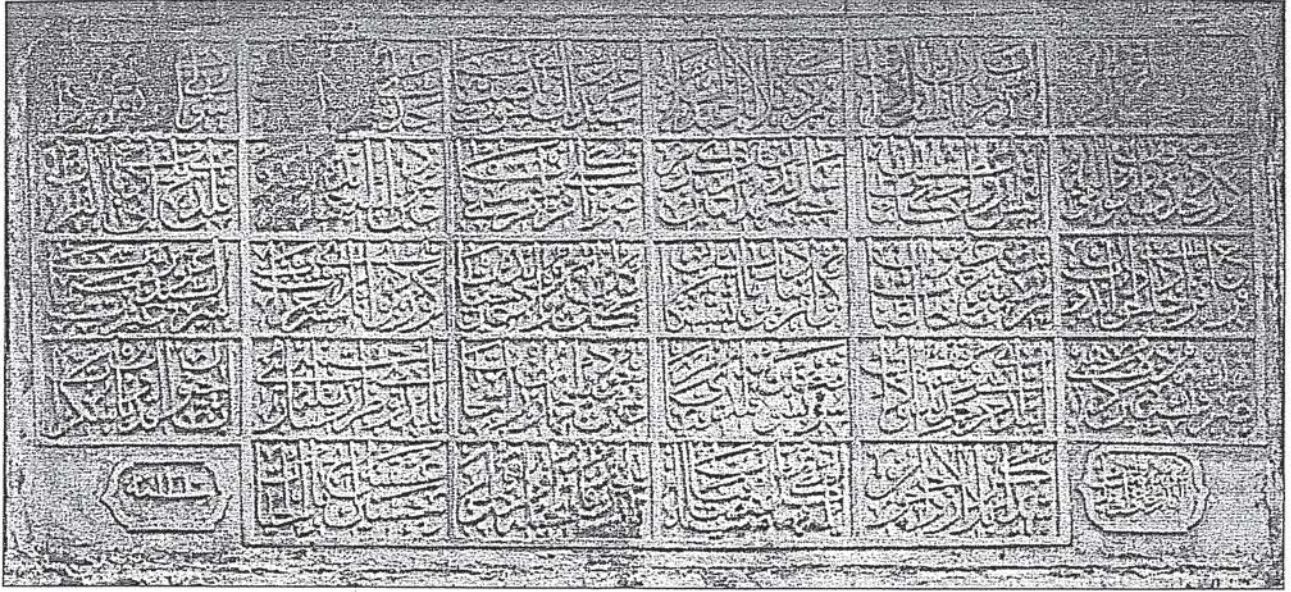

yanda yer alan sekizgen kesitli, mermer sütun gövdeleri ince-uzun ve zarif görünümlüdür. Bunların başlık ve kaidelerini teşkil eden dört tane başlık Bizans dönemine ait bir yapıdan devşirilmiş malzemelerdir ve büyük bir ihtimalle çeşmenin bulunduğu yere fazla uzak olmayan Region şehri harabelerinden getirilmiştir. Dördü de birbiri ile aynı ebad ve biçimde olan bu başlıklar küçük boyutlarda sepet biçimli başlıklardır. Bunlar her bir yüzünde akanthus (kenger) yaprakları ve köşelerinde çam kozalakları olan zarif örneklerdir. Çeşmenin birbiri ile bir tahliye borusu vasıtası ile bağlantılı olan iki tane teknesi mevcuttur. Bunlardan bir tanesi hayvanların su içmesine mahsus bir yalaktır. Diğer teknenin iki yanında testi koyma setleri bulunmaktadır. Kesme taş ve tuğladan yapılmış olan büyük bir su haznesinin önünde yer alan bu çeşmenin lülesi kopmuş ve suyu akmamaktadır.

Çeşmenin kitâbesi:

Âl-i Sıdk necl-i Eşrefzâde hem
Sadr-ı esbak Pîr Paşa nesl-i o zât
Hem dahi sülâle-i Abdüsselâm
Seyyid Aziz Bek Efendi çün sıfât
Ceddi Mir Abdüsselâm Efendi'nin
Mütevelli oldu Vakfına bu zât
Gördü Ceddi Vâkf-ı mumâileyh
Etmiş ervâ atşân-ı kâinât
Çeşme-i sârından müdâm ayn-i kerem
Su gibi akar ecr-i hasenât
Ayn-i cûd ile cihanda serteser
Kıldı telh âbî dahî mâ'ül- Firât
Ferah- efzâ câdını cûd edüb ân

Küçük Çekmece Emîni Çeşmesi'nin Kitabesi

Bir yerin bî nev-'i uyûn-i hâlisât
Kû emir sadır bu mâ' ey taşnegân
Gel gel iç bu vâdide 'ayn-ı hayât
Gördü bu âsârî mübeşşir ü cerrân
Emîr a'nî müdebbir-i gayret- simât
Sarf-ı naktine de aynı zehebi
Etti icrâ Vakf-ı Cedîde o zât
Subesu kıldı ta'mirîne kıyâm
Ayn-i cûdiyle imâret zât-ı sehâ
Yapdı bu nev tarzile çeşme-i sârını
Ab-ı hayvan akıdub bâ sükkerât
Şühedâ-yı Kerbelâ ervâhiyçün
Eyle gel nûş mâ-i miyâh-i sâfiyât
Tarihin bir Fatiha'yla oku gel
Hüseyin aşkına iç mâü'l-hayat

Sevvedehu
el-İmam Hacı Evhad
Derviş Ali

Sene
1210

Notlar:

- (1) Semavi Eyice, "Tarihde Küçükçekmece", Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, sayı 6- 7, İstanbul 1978, s.57- 120 (s.92'de).
- (2) İlknur Aslan Hanım'a bu çalışmadaki yardımlarından dolayı teşekkür ederim; Bu çeşmenin kitabesi için bkz. Eyice, aynı eser, s.108, resim 21, 22; Aziz Ogan, "Regium Hafriyatı", TTK Belleteni, III, sayı 11- 12 (1939) levha CIX/ 1; İstanbul çeşmelerine dair eserlerde (İbrahim Hilmi Tanışık, İstanbul Çeşmeleri, I, İstanbul 1943 ve Affan Egemen, İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri, İstanbul 1993) bu çeşmeye yer verilmemiştir.
- (3) Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, I- IV, İstanbul 1308- 15. III, s.337.

